

OBJEDNATEL:		Město Nymburk Náměstí Přemyslovců 163, 288 28 Nymburk
PROJEKTANT:		ing. arch. Jan Dluhoš Bubenská 1, 170 00 Praha 7 - Holešovice telefon: 737 947 244 email: info@jandluhos.cz
AKCE: GYMNÁZIUM NYMBURK KOMENSKÉHO 779, 288 40 NYMBURK PASPORT OKENNÍCH VÝPLNÍ		
ČÁST: TEXTOVÁ ZPRÁVA		
VYPRACOVAL:		ing. arch. Jan Dluhoš
DATUM:	SRPEN 2012	ZAKÁZKA: 2012-013
STUPEŇ / INDEX:	PR/01	
TEXTOVÁ ZPRÁVA		A

NYMBURK - GYMNÁZIUM

PASPORT OKENNÍCH VÝPLNÍ

Objekt: Gymnázium Nymburk
Komenského 779, 288 40 Nymburk,
IČO: 61632210,

kat. č. st. 832, st. 833, pp. 1809/5, 1809/20, katastrální území Nymburk,
nemovitá kulturní památka, č. rejstříku ÚSKP: 104456

Dokumentace: Pasport okenních výplní

Datum: srpen 2012

Objednatel: Město Nymburk
Náměstí Přemyslovců 163, 288 28 Nymburk

Projektant: ing. arch. Jan Dluhoš,
autorizovaný architekt, č. autorizace ČKA: 3852
Bubenská I, ateliér 426, 170 00 Praha 7 - Holešovice
tel.: 737 947 244
e-mail: info@jandluhos.cz

Spolupráce: ing. arch. Lea Dostálová

I. ROZSAH A ZPŮSOB ZPRACOVÁNÍ PASPORTU

Dokumentace - pasport - je zpracována jako podklad záměru obnovy okenních výplní památkově chráněného objektu. Podrobně zachycuje současnou podobu všech výplní a jejich stav. Jednotlivé prvky datuje, určuje jejich hodnotu a obsahuje doporučení pro další nakládání s prvkem.

Pasport je zpracován dle metodické publikace "Obnova okenních výplní a výkladců", vydané Národním památkovým ústavem v roce 2010. Sestává z této textové zprávy, podrobné dokumentace jednotlivých hlavních typů oken, zjednodušené dokumentace výplní formou tabulek a z fotodokumentace.

Pasport nenahrazuje projektovou dokumentaci opravy okenních výplní. Veškeré rozměry udané pasportem jsou orientační.

Pasportizována byla okna budovy školy a přístavby bývalých ředitelských bytů, tzv. vily. Okna tělocvičen byla v nedávné době opravena a nejsou předmětem tohoto pasportu.

2. VÝCHOZÍ PODKLADY A STAVEBNÍ HISTORIE OBJEKTU

2.1 Výchozí podklady

- [1] Jan Červinka, Sto let pod střechou: budova nymburského gymnázia 1907 -2007, Nymburk 2007
- [2] SOA Lysá nad Labem, archiv města Nymburka, kart. č. 19, Stavba obecní reálky
- [3] Vlastní průzkum, červen-srpen 2012

2.2 Stavební historie objektu

O založení nymburské střední školy se zasadil výraznou měrou starosta města Josef Červený. Zřízení reálky měl ve svém volebním programu, vytvořil zřizovací listinu a připravil finanční plán na její výstavbu. Studoval soudobé školní stavby, aby získal dobrou představu o jejich provozu. Měl vlastní stavební firmu, která realizovala mimo jiné i přístavbu nymburské obecné školy v místě bývalého kláštera.

Střední škola v Nymburce existovala od roku 1903, sídlila ovšem v provizorních prostorách. Ředitelství reálky předložilo zadání na novou budovu 16. ledna 1905. Požadováno bylo 12 obecných učeben, 3 odborné učebny s kabinety, pracovny a laboratořemi, dvě kreslírny, rýsozna, knihovna, ředitelna s předpokojem, sborovna a hovorňa. Dále byla v programu tělocvična, aula se zpěváckým kůrem, byt ředitele a dva byty pro školníky.

Městskou radou byla vybrána architektonická kancelář Ferdinanda Havlíčka z Prahy, která v té době navrhovala školských staveb celou řadu. Již 19. února 1905 byl zpracován návrh stavby s jasnou a účelnou dispozicí. Na stavbě, zejména na ztvárnění průčelí, spolupracoval architekt Jan Kříženecký. Ten zvolil tradiční novorenesanční tvarosloví ovšem již výrazně stylově ovlivněné secesními prvky.

Projektová dokumentace byla předložena zastupitelstvu města v dubnu následujícího roku. V květnu 1906 vypsal zastupitelstvo konkurz na zadání stavebních prací. Zadání předpokládalo zahájení stavby v červnu 1906 a dokončení střechy do zimy téhož roku. Dokončená stavba měla být předána 1. srpna 1907. Pro dohled nad stavebními pracemi byl zřízen stavební výbor.

16. června byla vybrána nabídka firmy Otakara Nekvasila s rozpočtem 213 060,04 korun.

Stavební práce byly ihned započaty výkopem základů. Do poloviny září bylo postaveno zdivo prvního patra, 24. listopadu byla hotová hlavní římsa. Zastřešení s výjimkou auly bylo hotovo počátkem ledna 1907. Na jaře probíhaly práce na omítání a štukové a sochařské výzdobě fasád, které byly předmětem samostatných nabídek. Samostatnou zakázkou také byla stavba přístavby s byty školníků a ředitele, která byla zahájena 20. května.

Obdobně byla vypsána výběrová řízení na dodávku truhlářských výrobků, tedy i oken a dveří, práce sklenářské byly poplácány samostatně.

V archivních pramenech [2] se dochovaly nabídky z konce roku 1906 od čtyřech truhlářských firem: Strojní truhlářství pro stavby a portály Josefa Růžičky z Královských Vinohrad ocenilo truhlářské výrobky na 20.020 korun, Parostrojní truhlárna na nábytek a práce stavební F. Ossendorf Vysoké Mýto nabízela práce za 15.738 korun, Vojtěch Čapek z Nymburka za cenu 16.630 korun a V. Liska, stavební truhlářství Král. Vinohrady za 17.392 korun.

Podrobné podmínky pro truhlářské práce vyžadují pro okna borové dříví "let jemných a hustých", zcela suché a zdravé. Požadována je nejvyšší kvalita spojů a profilů a upozorňuje se na to, že poškozené nebo jinak vadné výrobky musí být vyměněny. Před dodáním všech oken měly být zhotoveny vzorové kusy, které byl povinen truhlář na svůj náklad tak dlouho upravovat, než byly uznány jako zcela bezvadné. Vybraného výrobce oken se prozatím nepodařilo zjistit.

Zasklení bylo požadováno "solinovým" sklem 2 mm silným první jakosti, tudíž prostým veškerých bublin, skvrn, skřivenin a podobně".

Koncem června se započalo se zařizováním stavby nábytkem a sbírkami. Budova byla zkolaudována 16. září 1907, dům s byty 1. listopadu 1907. Slavnostní otevření a svěcení školní budovy se konalo v neděli 22. září 1907.

V průběhu 20. století probíhala řada utilitárních úprav. Velká oprava fasád byla provedena v roce 1993, kdy byly vyměněny klempířské prvky včetně vnějších parapetů oken. Okna byla také nově natřena.

V roce 2011 byla budova včetně domu s byty a oplocením prohlášena kulturní památkou.

3. OKENNÍ VÝPLNĚ

3.1 Obecný popis

Výplně okenních otvorů jsou z velké části původní z doby stavby v letech 1906 - 1907. Rozsah zachovaného souboru oken spolu s dveřmi je výjimečný a je významným dokladem stavitelství počátku 20. století. Okenní výplně tvoří nedílnou součást kulturní památky. Uplatňují se výrazně ve vnějším vzhledu budovy. Jejich hodnota nespočívá pouze v jejich členění: použitý materiál, způsob jeho opracování, spojování, povrchová úprava, veškeré kování včetně způsobu jeho upevnění a podobně jsou jedinečným dokladem historie. Při nahrazení současnými výrobky, byť kvalitními, budou autentické prvky nevratně ztraceny. Výplně by proto měly být přednostně zachovány a opraveny.

Okna jsou dvojitá špaletová. V hlavní budově jsou s omítanou špaletou, rámy jsou navzájem spojeny ocelovými zaomítanými pásy, v přístavbě vily jsou špalety dřevěné. Meziokenní parapetní část je dřevěná dvojdílná s výrazným profilem žlábků na sraženou a zateklou vodu. Vnitřní parapetní deska je jednoduchá tloušťky 2,5 - 3 cm, s oblounovým čelem a profilovanou lištou pod deskou. Vnější parapety jsou klempířsky oplechované s velkým spádem. Klempířské prvky jsou nové, kvalitně provedené.

Rámy a křídla jsou vyrobená z měkkého dřeva, pravděpodobně borového. Křídla jsou ztužena ocelovými rohovníky. Profilace rámu a křídel v hlavní budově je jednoduchá s pouhým zaoblením hran. Tento profil je více obvyklý až u novějších oken z 30. let 20. století. Okna jsou však bezpochyby původní. Jednoduchými pásky jsou dekorovány pouze vnější sloupky. Vnější horní i spodní křídla jsou doplněna okapníčkami. V přístavbě vily mají okna profilaci odlišnou, bohatší. Některé ojedinělé kusy oken mají odlišnou profilaci - dle mého odhadu se může jednat o použité zkušební vzorky.

Závěsy jsou válcové s dekorativním profilovaným ukončením. Zjištěny byly tři základní typy ukončení.

Okna jsou dovnitř otevíravá. Uzavírání je buďto jednoduché s jazýčkovým kováním ovládaným půlolivou a protiplechem v pevném sloupku nebo dvojkřídle s rozvorovým mechanismem skrytým v klapáče.

Pro zajištění křídel v otevřené poloze jsou do parapetu zapuštěny mechanické záskočky - v hlavní budově železné, ve vile mosazné. Záskočky jsou celkem ve třech různých provedeních.

Kličky jsou mosazné a tvoří výjimečně zachovalý a rozsáhlý soubor. Pro rozvory jsou použity asymetrické olivy, které jsou s rozvorou nerozebíratelně spojeny. Pro jednoduché jazýčkové uzavírání jsou užity půlolivy rozlišené pro pravý a levý smysl otevírání. Křídla s půlolivami jsou doplněna mosaznými nárazníky.

Některá horní křídla jsou výklopná ovládaná pákovým mechanismem s mosaznou profilovanou rukojetí.

Křídla oken, u kterých se nepočítalo s častým otevíráním, mají křídla zajištěná železnými obrtlíky s mosaznými nebo železnými záložkami (koníky) s prstencovou úchytkou. Některá křídla nejsou určena k otevírání a lze je z rámu pouze vysadit.

Původní nátěr oken byl šedozelený, jak dokazuje spodní vrstva nánosu nátěrů většiny oken. Zeleně jsou natřena také okna uložená na půdě školy. Výjimku mohou tvořit vnitřní křídla oken ve vile, kde nebyly zelené nátěry prokázány a spíše se jednalo o světle hnědé fládrování.

Zdůraznit je nutno zcela výjimečná velká oblouková okna ve schodišti a vstupních prostorech. Ta mají obdobné provedení s odlišnými rozměry některých profilů rámu.

Tento popis platí pro podstatnou část oken. V menší míře jsou zastoupena okna jednoduchá, atypická a novodobá. Jednoduchá okna jsou ve schodišťových věžičkách a na půdě. Novodobá okna jsou ve spojovací chodbě, kde jsou obyčejná kyvná zdvojená "paneláková" okna sériové produkce z 2. poloviny 20. století. Nová okna jsou také v suterénu a v přístavbě záchodů.

3.2 Dochovaný stav

Okna nebyla příliš udržována. Nátěry jsou dožilé. V exponovaných místech pod poškozenými nátěry dochází k destrukci dřevěného materiálu, zejména spodní okapničky křídel a vnější klapačky.

Horní kličky jednoduchých křídel jsou umístěny tak vysoko, že se pro běžné otevírání prakticky nepoužívají. Křídla pak nejsou fixována v rámu a působením vlhkosti se deformují a netěsní. Na některá okna byly připevněny plechové těsnící lišty systému "kovotěs", dnes zcela dožilé.

Vlhkostí jsou často poškozeny parapetní desky ve špaletě. Méně časté jsou praskliny dřeva, poruchy spojů, vyštíplá místa nebo svěšená křídla.

Kování je z podstatné části dochované, některé kličky, zejména půlolyvy, které je možné odšroubovat, byly nahrazeny novými. Kličky jsou ušpiněny nátěry, jsou zašlé, případně zatuhlé. Nefunkční je většina pákových mechanismů. Nefunkční (kvůli zanesení nátěry) je většina záskoček.

Zasklení je často dochováno původní s nerovným sklem s drobnými kazy, jako jsou bublinky a nečistoty. Určení původnosti zasklení je velmi nejisté, protože skla se rozbíjela průběžně a průběžně byla také měněna. Proto je nutno očekávat plynulý přechod od nedokonalého ručního skla s bublinkami po zcela bezvadné a rovné současné sklo float. Zasklení bylo poškozeno při poslední opravě fasády: stříkající fasádní nátěr sklo naleptal. Ušpinění nelze vyčistit.

Tmel je často zcela rozpadlý.

Na oknech jsou různé novodobé zastiňovací doplňky nebo pozůstatky starších systémů, jako jsou rolety, závěsy, žaluzie a podobně. Jde o různé háčky, očka, trny pro navíjení šňůr atd.

Pro úplnost je nutno zmínit okna uložená na půdě školy. Jsou stejného provedení, jako okna osazená. Jde zřejmě o již dříve vyměněná okna. Jejich původní poloha však jasná není. Jsou v dobře dochovaném stavu, jsou opatřena původním zeleným nátěrem a mohou sloužit jako vzor pro výrobu replik a volbu odstínu nátěrů.

3.3 Doporučení pro opravu

Protože jde o okna památkově chráněného objektu, měla by být v co největším rozsahu zachována a opravena. Budova se ale stále využívá jako škola, takže opravená okna musí bezvadně plnit svou funkci.

Při pečlivé opravě a kvalitně provedených výměnách nejvíce poškozených prvků formou repliky mohou okna nadále dobře sloužit. Oprava bude oproti výměně ekologická a úsporná, nedojde k nevratnému ochuzení kulturní památky o autentické prvky.

Rámy a křídla by měly být zbaveny nátěrů opálením. Profilaci je nutno proškrábnout. Konstrukci je nutno vyspravit: menší vrypy a povrchová poškození mohou být vytmeleny, větší poškození by měly být doplněny vložkou. Svěšená křídla a uvolněné spoje je třeba ztužit. Poškozené okapničky by měly být vyměněny za nové stejného provedení (dřevěné). Opravené dřevo a tmelená místa je poté nutno jemně zbrousit - je ovšem nutno dbát na to, aby nebyla poškozena profilace.

Výrazně pokřivená křídla a rozpadlé části by měly být nahrazeny replikami. Repliky musí mít zcela stejnou profilaci jako původní vzor a měly by využít původní kování.

Doporučujeme obnovit nátěry v původním šedozeleném odstínu. Nátěr musí být trvanlivý na olejové, případně alkydové bázi.

Vyspraveny by měly být omítky špalet.

Kování bude očištěno a zprovozněno. Snímatelné mosazné kličky budou sejmuty a šetrně očištěny. Nýtované kličky budou opraveny na místě. Při čištění se mohou použít chemické prostředky (odstraňovač nátěrů, kyselinový čistič mosazi, leštidla). Nepřípustné je mechanické čištění ocelovými kartáči nebo hrubé broušení, a škrábání, které by mohlo poškodit povrch prvku! Kličky by měly být vyleštěny. Zpět namontovány budou až po dokončení nátěrů. Použity budou očištěné původní mosazné vruty s čokovou hlavou a rovnou drážkou doplněné a shodné nové vruty. Chybějící prvky by měly být doplněny replikami. Pouze výjimečně je možné použít nové výrobky jiného tvaru, ovšem vždy jednotně pro celé okno.

Pákové mechanismy budou pročištěny a zprovozněny.

Očištěny a promazány budou čepy závěsů.

Budou pročištěny a zprovozněny původní záskočky v parapetech. Po vrácení nazpět budou vruty přetmeleny. Záskočky budou opatrně natřeny stejnou barvou jako křídla - nesmí se zalepit.

Při opravě je nutno sklo ochránit před znečištěním a poškozením. Sklo by se nemělo měnit bezdůvodně. Vyměněny budou pouze rozbité a silně poleptané tabulky. Použito bude čiré sklo tl. 2, případně nejvýše 3 mm.

Zkušební vzorky

Vzhledem k rozsahu opravy je nutno před opravou provést zkušební vzorky. Vzorky bude odsouhlasovat projektant, investor a zástupce památkové péče.

Před výrobou bude zhotovena vzorová replika křídla, na které se odsouhlasí profilace. Na vzorku bude odsouhlasen odstín a způsob provedení nátěrů. Podle zkušebního vzorku bude také schválen způsob očištění a upevnění kování a případná replika kování.

4. ZÁVĚR

Okenní výplně nymburského gymnázia tvoří významný ucelený a jednotný soubor. Jejich stav je takový, že umožňuje opravu.

Pasport slouží pro orientaci v rozsahu výplní, dává představu o jejich stavu a umožňuje naplánovat další postup nakládání s prvky.

Ing. arch. Jan Dluhoš
Praha, srpen 2012